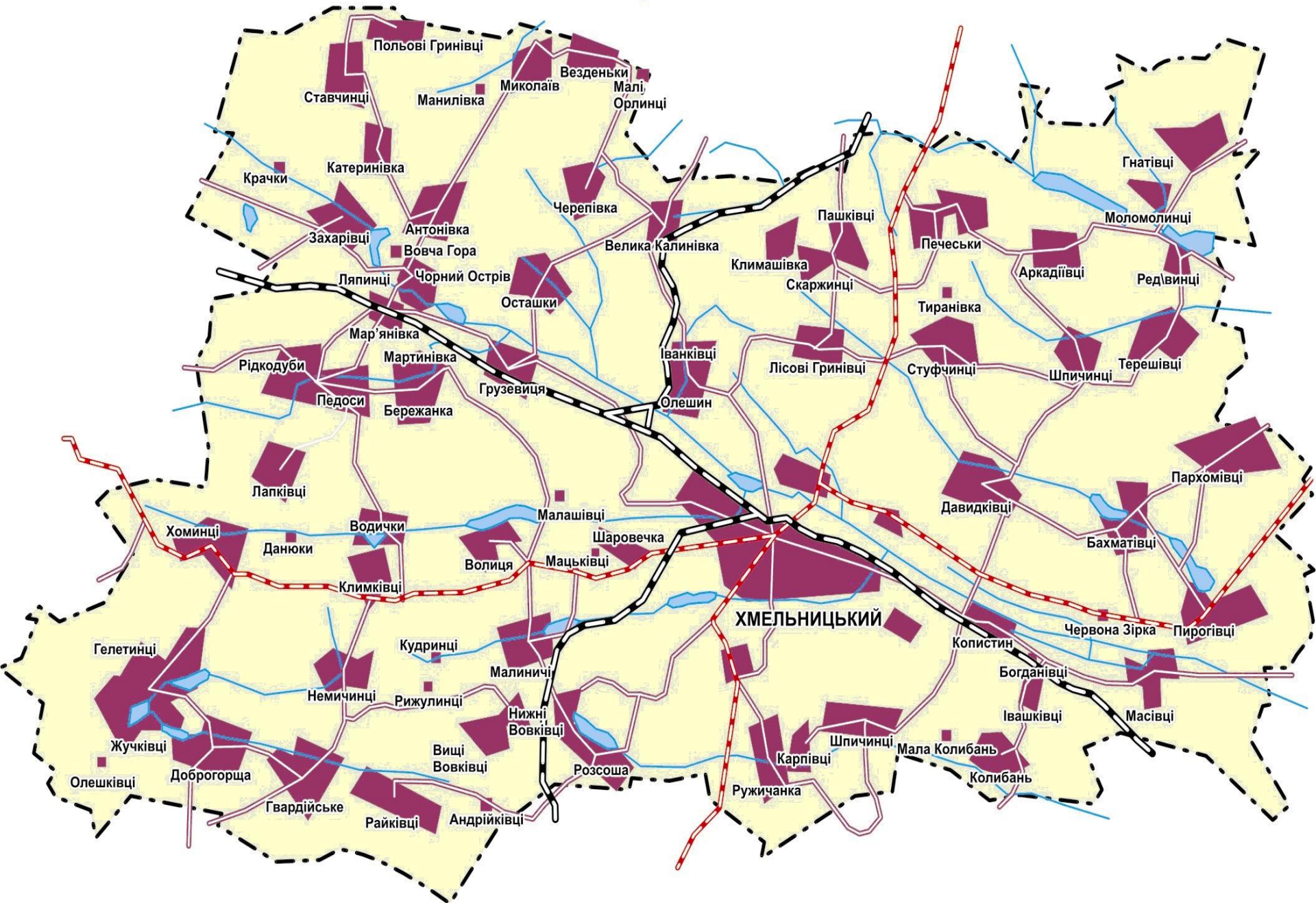

- ⦿ В останнє десятиріччя ХХ століття підвищився інтерес до польської мови, польських та полонійних угруповань та організацій в Україні, проводяться численні дослідження, вивчаються закономірності розвитку та статус мови в різних регіонах.
- ⦿ На сьогоднішній день у структурі польської мови, яка поширена на території колишніх східних регіонів Польщі, існують значні відхилення.
- ⦿ Переважають змішані відмінності культурних і регіональних місцевих діалектів, що насамперед зумовлено природними особливостями.
- ⦿ Користувачі польською мовою в колишніх східних країнах здебільшого є багатомовними.
- ⦿ Регіональна польська мова другої половини ХХ століття пройшла через мистецькі перетворення. Саме необхідність з'ясувати сутність польської мови на колишніх східних українських територіях, зокрема й України і зумовило актуальність дослідження цих мовних особливостей.

- Польська мова у селах в Україні спочатку підсягала впливу з української мови в містах, за часів царської Росії – впливу з російської мови, а в СРСР – з російської та української літературних мов.
- У сучасних дослідження регіональних мовних особливостей полемізується багат шаровий словниковий запас носіїв мови з сучасними польськими діалектами на Україні.
- Соціальні, культурні і демографічні зміни в Польщі після Другої світової війни призвели до трансформації польських діалектів у глобальних масштабах.
- Становлення та формування діалектної лексики вивчалось та досліджувалося, в основному, методом анкетування, що дало змогу перевірити кількість різних визначень і визначило ступінь знання населенням польської лексики по всій країні, а також співвідкількості загальнопольських назв по всій країні до діалектних назв конкретної місцевості в тій чи іншій області

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ РАЙОН

- У Хмельницькій області зберіглися райони, жителі яких є прямими носіями польської діалектної лексики. Так, у селах: Мацьківці, Шаровечка, Олешківці та у дільницях міста Хмельницького: Гречани, Ружична - поширені та вже “законсервувалися” навіть такі слова, які вже вийшли з ужитку безпосередньо у польській мові. Раніше ці території населяли переважно поляки та російськомовне населення, що і призвело до того, що і сьогодні тут серед жителів чути мовний “суржик”.
- Ця група людей створює компакту верству і умовно називається Мазури, або польське селянське населення. Не тільки мовні, а й культурні властивостей у цих регіонах, відмінності цієї групи населення та її ізолюваність від навколишнього середовища спостерігаються ще з дев'ятнадцятого століття.
- Близьке розташування цих районів до інших польських сіл, можливість щоденних поїздок в сусідні міста, до школи або на роботу, а також досить замкнутий характер середовища створили умови, за яких польська мова перенеслася на Україну, принаймні ще двісті років тому, і досі тут добре збереглася.
- З жителями цих регіонів були проведені безліч досліджень, вивчалися особливості та нюанси їх говорів, що дає право стверджувати, що переважаюча більшість цього населення вільно володіє загальнопольськими виразами, а у їх мовленні наявна велика кількість польських слів та запозичень.
- Тому перейдімо до конкретних прикладів, що дасть змогу ближче познайомитися з усією незвичністю їх мовної специфіки.

Ось візьмемо для прикладу такі групи слів:

- ◎ Юнак, молодий чоловік - *chłopiec, chłopak, chłopieczek, parobek, rąban* .
- ◎ Дівчина - *dziewczynka, dziewczka*.
- ◎ Квартира – *mieszkanie, kwartira*.
- ◎ Пляшка - *butlia, flaszka*.
- ◎ Палиця – *kij, patyk*.
- ◎ Живіт - *brzuch, tołub*.
- ◎ Сукня – *sukienka, płatia*.
- ◎ Зошит – *kayat*.
- ◎ Солодоці - *liguminy, cukierki*.
- ◎ Чоловік - *człtek, mąż*.
- ◎ Ще досить цікавим є такий приклад, коли йдеться про вагітну жінку: *beremienna, niesama, gruba* , w ро́ложенію.

◎ Також виділяють такі синонімічні ряди у вживанні загальновідомих слів:

- ◎ Лікар – *lekarz, doktor, wracz.*
- ◎ Голодний – *postny, głodny.*
- ◎ Село – *wioska, sióło.*
- ◎ Базар – *jarmarek, bazar, rynek, tułkuczka.*
- ◎ Військо – *armija, wojsko.*
- ◎ Хворіти - *chorować, słabować.*
- ◎ Прізвище - *nazwisko, famielia.*
- ◎ Особистість – *osoba, dusza.*
- ◎ Напевно – *rewnie, nawierno.*
- ◎ Волосся – *włosy, kosy.*
- ◎ Картина - *karcina, obraz.*
- ◎ Картопля – *kartopla, kartoszka, barabola.*
- ◎ Макарони - *łokszyna, makarony.*
- ◎ Кастрюля – *garczek, czaun, kastrula.*
- ◎ Ковдра - *nakrywadło , pokrywka, kryszka.*
- ◎ Сорочка – *koszula, rubaszka.*
- ◎ Кущ – *krzak, kuszcz, kępa, kust.*
- ◎ Родина – *rodzina, siemja, siemiejstwo.*
- ◎ Великий – *wielki, duży, okrutny, napaśny.*

- У випадку мовних властивостей серед населення на даних територіях межа між синонімічними групами і їх варіантами не є такою очевидною з погляду на те, що формальні розбіжності базуються на різниці між офіційною та діалектною польською мовою, а запозичені вирази тільки частково відрізняються від загальноживаних.
- У мовленні трьох основних поколінь (старшого, середнього, молодшого) помітна чітка різниця у ставленні до польської мови та рівня знань її варіантів. Старше покоління має більше знань про традиційні регіональні розбіжності у польських регіонах, середнє покоління або взагалі не говорить польською мовою, або використовує його різновиди, молоде ж покоління вивчає літературну польську мову і використовує, зазвичай, її змішане культурне розмаїття.
- Варто зазначити очевидний факт, що поляки за кордоном мають значно обмежений контакт з офіційною польською мовою, тому їм притаманні значні фонетичні, лексичні, словотворчі і граматичні явища, які вказують на різницю мовної реалізації.

- Лексика, якою користуються мешканці давніх східних регіонів колишньої Польської республіки, є, переважно, загальнопольською, з безліччю запозичень, і переважають у ній також інші мовні сфери.
- Польські діалекти, що належать до полонійних верств населення, місять у собі діалекти, вплив яких значно посилився ще з ХХ століття. Носії цих діалектів мають справу з багат шаровістю та неоднозначністю цього лексикону і здатні обмежено користуватися мовними усталеними діалектними різновидами у спілкуванні.
- У процесі опитування українців, що походять з Поділля, було виявлено, що переважаюча більшість запозичених виразів з польської мови, є відома їм з повсякденної української мови у тих околицях.
- Передумовами для цього виступає, в першу чергу, родинне оточення, мова у сімейному колі, так як предки, що походять зі шляхетського-міщанських родів, більшою мірою здатні впливати на формування мовленнєвих принципів та закладати мовні основи у дітей ще з раннього віку.
- По-друге, вільне володіння загальнопольськими виразами може бути спричинене також частими поїздками до Польщі, спілкування безпосередньо з носіями мови, шкільне навчання, контакти зі священнослужителями та іншими чинниками.
- Наявність польських виразів та ідіолектів у поточному мовленні представників окреслених територій свідчить також про архаїчність їх мови та усталену закостенілість їх лексичного запасу, що перенеслась з польської мови з місць походження та проживання їх предків.

- У ході розмови з носіями польських діалектів були виокремлені такі приклади широковідомих запозичень і не лише з польської, а й з російської мови, так як за часів Радянського союзу у місцевому населенні переважали також, окрім польськомовних, і російськомовні жителі:
- *Galareta* (желе); *nasmark* (нежить); *kość/gnat* (кістка); *lusterko/lustro* (дзеркало); *odwiedzać/nawidywać* (відвідувати); *szanować/uważać* (поважати); *teściowa/świekrucha* (свекруха); *zupa/sup/juszka* (зупа); *płochy* (погано); *charaszo* (добре); *chazajka* (господиня); *niedziela* (тиждень); *urodzajny* (родючий); *szerściany* (вовняний); *pohreb* (підвал); *zdejtować* (знямати); *rapna* (дівчина); *zdybać/zdybywać* (зустрічати); *zwykły/obyknawieny* (звичайний); *domownicy* (домашній); *odkrywać /otwierać* (відкривати) та ін.
- Такі запозичення, як *huńka* (), *porereczka* (), *raskal* (), вже відходять у минуле і практично не уживаються у спілкуванні

- ⦿ Ми бачимо, що на сьогоднішній день є досить поширеним використання діалектного мовлення, взаємозв'язок з іноземними товариствами, а практичні дослідження, діяльність та розвиток різноманітних угруповань - надзвичайно важливі та актуальні.
- ⦿ Тому створюються різноманітні організації, громади, здійснюються міжнародні програми та відбувається плідна співпраця між ними.
- ⦿ Так, у Хмельницькому національному університеті створений Українсько-Польський центр, заснований якраз на базі співпраці з польськими діячами та впливовими громадами.

◎ ФОТОГРАФІЇ УПЦ

- ◎ За підтримки Українсько-польського центру постійно відбуваються різнопланові заходи, конференції, урочистості;
- ◎ проводяться всеукраїнські конкурси, олімпіади, диктанти;
- ◎ здійснюється широка взаємна співпраця та діяльність з Консульством Польщі;
- ◎ консули з Польщі регулярно відвідують осередок польської мови та культурного багатства у Хмельницькому та в його околицях;
- ◎ організовуються постійні поїздки до Польщі серед студентів, школярів та просто бажаючих ближче познайомитись з польською мовою, її традиціями та культурним різноманіттям;

- ФОТО З КОНКУРСІВ, ДИКТАНТІВ,
ЗУСТРІЧЕЙ З КОНСУЛОМ І Т.Д.

- ⦿ Таким чином, можемо свідчити, що ситуація польськомовних громад на давніх східних територіях колишньої польської держави визначає статус їхньої етнічної мови в країнах їхнього проживання і відіграє лише локальну роль у ній (групову, родинну, суспільну).
- ⦿ Порівняно з державною мовою конкретної країни польська мова може бути визнаною тільки залежною від державної мови національних меншин або підлеглим діалектом, залежно від корінних польських / полонійних угруповань.
- ⦿ Від соціальної мобільності цих етнічних громад, нормативно-правових урегулювань і польської зовнішньої політики залежить, чи може польський етнічний код виступати в ролі офіційної державної мови.
- ⦿ Проте для членів цих громад польська мова (незалежно від остаточної форми варіанту) виконує культурну функцію, дозволяє брати участь у польській культурі і є важливим чинником у процесі зіткнення двох конкуруючих культурних систем – польської та офіційної культурної системи у країні проживання корінного польськомовного населення.

- ⦿ Причини відмінностей польських регіональних діалектів від національної мови зумовлені мовною взаємодією східнослов'янських та інших мов, крім центральних польських областей із наявними культурними умовами для мовного розвитку.
- ⦿ Міжвоєнний 20-річний період дозволив говорити про наявність у польській регіональній мові двох основних комунікативно-стильових різновидів – регіональних рис загальноновживаної польської мови (регіолектів) та народних говорів.
- ⦿ Соціальні, культурні й демографічні зміни у Польщі після Другої світової війни викликали трансформацію діалектів у широких масштабах.
- ⦿ Варто відзначити, що польська мова в Україні є дуже різноманітною. У мові поляків, які живуть на південно-східних територіях, наявними є певні фонетичні, флексійні, словотворчі та синтаксичні явища, які вказують на різноманітність реалізованої мовної системи.
- ⦿ Отже, можна стверджувати, що польські громади на території східних регіонів колишньої Польщі хоч і намагаються зберігати свою автохронність, мову, культуру, проте постійно відчуваються асимілятивні процеси, які насамперед проявляються на лінгвістичному рівні.